

Yttrande över remiss gällande betänkandet ”Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design från Föreningen Sveriges Stadsträdgårdsmästare

Beslut

Föreningen Sveriges Stadsträdgårdsmästare tillstyrker förslaget och översänder föreningens synpunkter.

Sammanfattning

Regeringen beslutade i mars 2014 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå en ny politik för arkitektur, form och design. Regeringen beslutade samtidigt om ett direktiv för uppdraget. I mars 2015 beslutade den nya regeringen om ett tilläggsdirektiv till utredningen. Enligt tilläggsdirektivet ska utredningen utöver det ursprungliga uppdraget också analysera och lämna förslag på hur arkitektur-, form- och designområdet i högre grad kan präglas av dialog och delaktighet samt bidra till en hållbar samhällsutveckling. Utredningen har antagit namnet Gestaltad livsmiljö - en ny politik för arkitektur form och design.

Dokumentet innehåller en analys av Framtidsformer från 1998, den idag gällande politiken för arkitektur, form och design. De åtgärder som genomförts till följd av detta dokument har analyserats. Slutsatsen är att mycket har gjorts som förändrat på ett bra sätt, men att de övergripande förändringar som skett i samhället har medfört att området arkitektur, form och design har utvidgats sedan tiden då Framtidsformer formulerades. Perspektivet har förskjutits från ett produkt- och objektperspektiv till en större medvetenhet om att själva processen påverkar resultatens värde. Sammantaget utgör detta grund till behovet av nya mål utifrån dagens samhällsutmaningar.

De viktigaste samhällsutmaningarna för hållbar utveckling inom området har sammanfattats under följande rubriker:

- Klimat och resurser
- Teknisk utveckling
- Urbanisering, staden och landsbygdens utveckling
- Boende

Förslag till nya nationella mål har tagits fram där det övergripande målet är att området ska stärkas för att bidra till en hållbar och väl gestaltad livsmiljö. Delmål är att den statliga politiken för området ska främja:

- En helhetssyn präglad av kvalitet, samverkan och dialog i formandet av en attraktiv gestaltad livsmiljö.
- Ett inkluderande och demokratiskt samhälle med tillgång till goda livsmiljöer, såväl enskilda som gemensamma.
- Ett förebildligt agerande från det offentliga, i alla dess roller, för en starkt kvalitet i den gestaltade livsmiljön
- En bred och tvärssektoriell kunskapsutveckling inom utbildning samt för utövare och aktörer inom området gestaltad livsmiljö.

I utredningen föreslås även en myndighet som ska utveckla och driva politiken för området, kontinuerligt följa upp kunskapsutvecklingen, perspektivera, samarbeta, stimulera, debattera, följa upp statens förebildlighet och vid behov arbeta om målen. Det offentliga roll som beställare och ansvar för att driva utvecklingen i en positiv riktning tas upp samt att höjd kompetens inom upphandling behövs.

I förslaget finns inga förändringar av lagstiftning föreslagen. Förslaget påverkar således inte det kommunala självstyret. Det som däremot poängteras är allas ansvar och i synnerhet det offentliga ansvar för att arbeta för ett inkluderande och demokratiskt samhälle med allas tillgång till goda livsmiljöer. Detta ligger till grund för långsiktiga förändringar avseende välfärdens fördelning, tillgänglighet till service och inte minst offentliga miljöer.

Föreningen tillstyrker förslaget och översänder föreningens synpunkter till kulturdepartementet. Synpunkterna handlar sammanfattningsvis om:

- Den genomgående tanken i utredningen är att vi ska tänka livsmiljöer istället för objekt. Detta är det mest avgörande budskapet och det bör ges större utrymme. Med inställningen att det handlar om att bygga livsmiljöer istället för enskilda objekt kommer stadsutvecklingen att nå större framgång med inkludering och hållbarhet. Det är viktigt att fokus finns på att skapa goda livsmiljöer även när takten på bostadsbyggandet ökar. Det är en fördel om formuleringar om livsmiljö även tas med i de bostadspolitiska målen och i kommunernas planering.
- Bredda rubriken om klimat och resurser till en rubrik som innefattar ett bredare grepp kring miljöfrågor. Frågor om biologisk mångfald och ekosystemtjänster har en avgörande inverkan på livsmiljöerna och bör ges större utrymme i texten.
- Stor vikt läggs vid Lagen om offentlig upphandling. I texten poängteras att det är möjligt att göra bättre upphandlingar inom ramen för LOU, som ger godare resultat i form av bättre livsmiljöer. Sverige behöver bli bättre på detta och vi välkomnar utbildning och utveckling inom denna fråga.
- Den förslagna myndigheten behövs för att leda utvecklingen och ansvara för uppdatering av mål, utbildning och uppföljning av de satta målen. Eftersom ingen lagändring görs som är tvingande, är behovet av kontinuerlig uppföljning och utbildning stort för att säkerställa att utvecklingen går åt det håll som utpekats. Föreningen välkomnar ansatsen om att myndigheten ska ha ett helalandsperspektiv.
- De offentliga beställarna har ett ansvar. Det kommunala självstyret finns kvar och ges ett stort ansvar. Hur svenska kommuner kan utgöra förebild, ta ansvar för en positiv utveckling och vara en god beställare av livsmiljö är ett område att fördjupa och konkretisera.

- Frågan om ansvar över utbildningsfrågorna behöver konkretiseras. SLU(Sveriges lantbruksuniversitet)har redan idag utbildningar med brett holistiskt perspektiv inom detta område och här skulle SLU med ett utökad utbildningsuppdrag kunna ta en viktig roll.

Ärendet

Kulturdepartementet har skickat ut ”Betänkande av Gestaltad livsmiljö - en ny politik för arkitektur, form och design” på remiss. Yttrandet ska lämnas senast 2016-03-14. Remissen har gått ut till cirka 300 olika instanser. Föreningen Sveriges Stadsträdgårdsmästare väljer att genom styrelsen skicka in ett samlat svar på remissen från föreningen.

Bakgrund

Regeringen beslutade i mars 2014 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå en ny politik för arkitektur, form och design. Regeringen beslutade samtidigt om ett direktiv för uppdraget. I mars 2015 beslutade den nya regeringen om ett tilläggsdirektiv till utredningen. Enligt tilläggsdirektivet ska utredningen utöver det ursprungliga uppdraget också analysera och lämna förslag på hur arkitektur-, form- och designområdet i högre grad kan präglas av dialog och delaktighet samt bidra till en hållbar samhällsutveckling. Utredningen har antagit namnet Gestaltad livsmiljö - en ny politik för arkitektur form och design.

Stadsbyggnadsdirektör i Malmö, Christer Larsson, utsågs till huvudutredare. Förutom en rad experter inom kulturdepartementet och regeringskansliet har tre referensgrupper varit knutna till uppdraget. Helena Bjarnegård från styrelsen i Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare har ingått i en av referensgrupperna.

Föreningens överväganden

Den genomgående tanken i utredningen är att tänka livsmiljöer istället för objekt. Detta är det mest avgörande budskapet och det bör ges större utrymme. Med livsmiljö i fokus för x antal människor istället för x antal nya lägenheter kommer stadsutvecklingen att nå större framgång med inkludering och hållbarhet och utvecklas på ett bättre sätt. Denna svängning i synsätt är en stor förändring jämfört med den gamla arkitekturpolitiken från 1998, som finns nedskrivna i dokumentet ”Framtidsformer”. Det är också den i särklass mest avgörande förändringen för arbetet med utformningen av offentliga rum. I denna politik får offentliga rum, som en del av stadsvävens helhet, större plats än i den tidigare mer objektfokuserade politiken. Detta är angeläget och stämmer väl överens med de arbetsområden och frågor som medlemmar i Föreningen Sveriges Stadsträdgårdsmästare dagligen möter.

I kapitel 4 listas utmaningar för området. Dessa är genomarbetade men föreningen anser att utmaningen om att fortsatt arbeta för en hög biologisk mångfald fått en alldeles för underordnad roll. Rubriken om klimat och resurser bör breddas till en rubrik som innefattar ett bredare grepp kring miljöfrågor. Många forskare ser att minskning av den biologiska mångfalden på många sätt är ett ännu större hot än klimatfrågan. Frågor om biologisk mångfald och ekosystemtjänster bör därför ha betydligt större utrymme i texten.

Stor vikt läggs vid Lagen om offentlig upphandling. I texten poängteras att upphandlingar inom ramen för LOU kan ge bättre resultat i form av bättre livsmiljöer. Sverige behöver bli bättre på detta och det är välkommet med utbildning och utveckling inom området.

Den förslagna myndigheten behövs för att leda utvecklingen och ansvara för uppdatering av mål, utbildning och uppföljning av de satta målen. Eftersom ingen lagändring görs som är tvingande är behovet av kontinuerlig uppföljning och utbildning stort för att säkerställa att utvecklingen går åt det håll som utpekats. Ansatsen om att myndigheten ska ha ett helaländetsperspektiv är angelägen. I myndighetens bemanning bör finnas personer som har erfarenhet av att arbeta i offentliga rum i såväl plan- som investerings- och förvaltningsprocesser samt i staden såväl som i gränslandet mellan stad och land. Föreningen Sveriges Stadsträdgårdsmästare har stor kunskap inom detta område och kan vara samtalspartner i det fortsatta arbetet.

De offentliga beställarna har ett ansvar. Det kommunala självstyret finns kvar och ges ett stort ansvar. Hur föreningens medlemmar kan utgöra förebild, ta ansvar för en positiv utveckling och vara en god beställare av livsmiljö är ett område att fördjupa och konkretisera.

Vad som krävs för att uppnå det kloka som beskrivits angående universitetsutbildningarna i utredningen Gestaltande livsmiljö är inte helt lätt att utläsa. Utredningen föreslår att den statliga politiken för arkitektur, form och design bland annat aktivt ska främja – en bred och tvärsektoriell kunskapsutveckling inom utbildning samt för utövare och aktörer inom området gestaltande livsmiljö. Förslag från utredningen på vad som konkret ska göras för att dessa mål och intentioner ska nås, är svåra att finna. Studenterna ska under sin utbildning få insikt i holistiska tvärvetenskapliga perspektiv. Hur detta ska implementeras eller vem/vilka som har ansvar för att detta sker, framgår inte. Här skulle SLU med ett ökat utbildningsuppdrag kunna ta en viktig roll. SLU har stor erfarenhet av utbildning inom ”gestaltad livsmiljö”, det vill säga de utbildar i planering, gestaltning och förvaltning av framtidens uthålliga samhälle, i staden och på landet, i både kultur- och naturmiljöer.

Nicole Lindsjö, Ordförande

Lars Johansson, Vice ordförande